

РЕЗЮМЕ НА ЦЯЛОСТНА ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

Институция: Министерство на икономиката и индустрията	Нормативен акт: Проект на Закон за потребителския кредит
Период на извършване на оценката: Декември, 2024 – ноември, 2025 г.	<input type="radio"/> Национално <input type="radio"/> Европейско <input checked="" type="radio"/> Национално и европейско <input type="radio"/> Международно
Лице за контакт: Емил Алексиев, директор на дирекция „Политика за потребителите“, Министерство на икономиката и индустрията	Телефон и ел. поща: Тел. +359 02 940 7571 Email: e.alexiev@mi.government.bg

1. Проблеми, цели и варианти на действие**1.1. Проблем/проблеми за решаване:**

1.1. Кратко опишете проблема/проблемите и причините за неговото/тяхното възникване. По възможност посочете числови стойности.

През последните години, предоставянето на финансови услуги, в т.ч. и потребителското кредитиране преминават през значителна трансформация. Бързата цифровизация и непрекъснатото технологично развитие водят до съществени промени в предлагането и предоставянето на потребителски кредити. Предлагат се нови кредитни продукти и се увеличава делът на онлайн кредитирането. Появяват се нови кредитори - финтех компании и доставчици на стоки и услуги, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, а някои от тях предоставят кредит без лихва и само с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания. Все повече се разпространяват нови форми на кредит от типа на „купи сега, плати по-късно“, които позволяват на потребителите да правят покупки на стоки и услуги и да ги изплащат разсрочено във времето, без първоначални лихви и такси. В същото време потребителите не получават достатъчно ясна, разбираема и достъпна за тях информация относно условията по кредита или предлагането на допълнителни продукти. Поради ограничената си осведоменост и недостатъчно познаване на съвременните финансови технологии и новите кредитни продукти, предлагани онлайн, потребителите са изложени на безотговорно кредитиране и злоупотреби, и за тях съществува потенциален риск от свръхзадлъжнялост. Правата и задълженията на новите участници на кредитния пазар не са ясно регулирани поради липсата на адекватни процедури за разрешение, регистрация и контрол. Новите технологични промени, породени от цифровия преход, предоставят нови възможности, както за потребителите, така и за кредиторите, но изискват допълнително регулиране и осигуряване на адекватна защита на потребителите.

Проблем 1. „Правната рамка за предоставяне на потребителски кредити не съответства на предлагането на потребителски кредити и не осигурява високо ниво на защита на потребителите.“

Законът за потребителския кредит е основният нормативен акт, уреждащ потребителското кредитиране в България. Въпреки честите изменения, той вече не отговаря на динамичното икономическо и технологично развитие в сектора на потребителското кредитиране. Съвременният финансов пазар се характеризира с нови кредитни продукти, цифрови платформи и онлайн услуги, които не са адекватно обхванати от действащото законодателство. ЗПК не регламентира напълно продукти като онлайн кредити, схеми „купи сега, плати по-късно“, краткосрочни заеми с малък размер, безлихвени кредити и овърдрафт под три месеца. Тези услуги са широко използвани от хора с ниски доходи и често водят до прекомерни финансови задължения. Потребителите нерядко вземат прибързани решения, без да са наясно с реалните разходи и рискове. Особено проблемна е преддоговорната информация – често е неясна, непълна и трудна за разбиране. Потребителите не получават навременни уведомления за промени в договора, условия за отказ, промяна на лихвите или прекратяване. Това затруднява вземането на информирани решения и увеличава риска от свръхзадлъжнялост, особено при лица с ниска финансова грамотност. Съществен дефицит има и в регулирането на рекламите на кредитни продукти. Много

кредитори и кредитни посредници използват маркетингови техники, с които заобикалят законите изисквания. Рекламите често акцентират върху „лесното одобрение“ и „ниски лихви“, без да информират за допълнителните разходи и реалния размер на задължението. Законът не съдържа изрична забрана за подвеждащи реклами, нито изискване те да включват предупреждения за рисковете от задължняване. Действащата правна рамка не обхваща в пълен обем алтернативните финансови институции и новите форми на предоставяне на кредити, което поражда правна несигурност. Липсват и достатъчно адекватни механизми за защита при неплатежоспособност – например възможности за отсрочка, рефинансиране или реструктуриране на кредита според индивидуалното положение на длъжника. За да могат потребителите да вземат информирани решения, е необходимо да получават навременна, ясна и пълна информация преди подписване на договора, която да им позволи да сравняват различни оферти и да разберат реалната тежест на кредита. Предложеният законопроект създава ефективен правен режим за регулиране предоставянето на потребителски кредит. Такъв режим в момента се прилага за кредитните институции и само за част от кредиторите, които извършват дейност по занятие по чл. 3а от Закона за кредитните институции (ЗКИ). Лицата, предоставящи потребителски кредит, които не са задължени по чл. 3а от ЗКИ не са обхванати от правен режим за осъществяване на дейност. Също така, със законопроекта се цели и въвеждане на правен режим за регулиране на дейността кредитен посредник за потребителски кредит. Понастоящем, кредитните посредници за потребителски кредити не са обхванати от регистрационен режим. Липсата на изисквания за разрешение, регистрация и надзор за упражняване на дейност на посочените по-горе кредитори, на доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, и липсата на изисквания за разрешение и регистрация за упражняване на дейността на кредитните посредници създава предпоставки за установяване на различни практики за отпускане на кредит, нееднакво третиране на кредитополучателите и сериозна правна несигурност. В допълнение, предвиждането на ефективен надзор и на ясни процедури за разрешение, регистрация и надзор за всички кредитори и кредитни посредници ще има положителен ефект върху потребителското кредитиране, като осигури значителни гаранции за защитата на потребителите и установи европейски стандарти за извършването на дейностите кредитиране и кредитен посредник за потребителски кредити. С транспонирането на Директива (ЕС) 2023/2225 се адресират гореизложените проблеми, като се подобряват възможностите за повишаване на прозрачността, предвидимостта и правната сигурност при предоставяне на потребителски кредит от кредитни и финансови институции, в т.ч. и от доставчици на стоки и услуги, действащи като кредитори или кредитни посредници за потребителски кредит в спомагателно качество, за установяване на ефективен национален надзор и ясни правила за осъществяване на дейностите кредитиране и кредитен посредник за потребителски кредит и за възлагане предоставянето на потребителски кредит на кредитори, чиито служители разполагат с необходимите знания и умения за качествено, ефективно и добросъвестно изпълнение на дейността.

Проблем 2. „Неефективно прилагане на действащото законодателство относно потребителските кредити.“

Прилагането на действащото национално законодателство в областта на потребителския кредит се сблъсква с редица проблеми, които ограничават неговата ефективност. Въпреки извършените през годините промени в ЗПК, секторът на потребителското кредитиране продължава да страда от неефективност, липса на доверие у потребителите, недостатъчна регулация и надзор. На преден план стои недостатъчният контрол и слабото правоприлагане. Въпреки наличието на регулация, надзорът върху фирмите за бързи кредити и небанковите институции е ограничен. Липсват механизми за предотвратяване на нелоялни практики като скрити такси, заблуждаващи реклами и нарушения при събирането на вземания. Често се използват сложни и неясни договорни условия, подвеждащо представяне на лихвите, неясно посочване или занижаване на ГПР. Допълнителни такси, застраховки и административни разходи оскъпяват кредита, но остават скрити при подписването на договора. Друг сериозен проблем е заобикалянето на законите изисквания, например сключване на договори, които не се квалифицират като „потребителски кредит“, за да избегнат прилагането на ЗПК. Законът не осигурява адекватна защита срещу прекомерно високите лихви и наказателни такси при просрочие, което често води до дългова спирала за потребителите. Сред проблемните практики са „бързите кредити“ с минимални действия (напр. „с едно щракване“), използването на предварително отбелязани опции и обвързване с допълнителни продукти, които увеличават реалната цена на заема, без потребителите да

бъдат информирани. Липсва ясна информация за таксите и лихвите, което води до неразбиране на реалната цена на кредита. При трансгранични кредити съществува риск от измами чрез искане на предварителни плащания. Липсата на прозрачност и отговорност при предоставянето на потребителски кредити поставя потребителите в уязвимо положение, подтиквайки ги към финансови решения, които не са в техен интерес. За да се предотврати прекомерната задължнялост на потребителите, кредиторите са задължени да оценяват адекватно тяхната кредитоспособност. Въпреки това, често се отпускат кредити без достатъчно задълбочен анализ. Макар да е задължение на кредиторите да оценяват кредитоспособността на клиента непосредствено преди отпускане на заем, нерядко се използват остарели или непълни данни. Също така агресивната реклама, която набляга на ползите и прикрива рисковете, води до вземане на импулсивни и ненужни решения за кандидатстване за потребителски кредити, често завършващи със свръхзадължнялост. Онлайн платформите и небанковите финансови институции извършват по-слаби проверки на кредитоспособността на потребителите, особено при бързи кредити. Допълнително, автоматизираното обработване на лични данни без човешки надзор може да доведе до несправедливи решения и потенциални нарушения на правата на потребителите. Тези фактори увеличават риска от финансови злоупотреби и дискриминация. Регулаторни пропуски при небанковите кредитори създават неравнопоставеност и икономически рискове. Това поражда опасения за защитата на потребителите, особено защото тези институции често налагат по-високи лихви, но са единствен източник на кредит за уязвими групи. В действащото законодателство (ЗКИ) е предвиден регистрационен режим за кредитори, които по занятие предоставят кредити, когато тази дейност е съществена за тях, но липсва правен режим за разрешение, регистрация и надзор за лицата, предоставящи кредит на потребители, когато дейността по предоставяне на кредит не е съществена за тях и на доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, както и правен режим за извършване на дейността кредитен посредник за потребителски кредити. Към настоящия момент, доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори и кредитни посредници в спомагателно качество не подлежат на разрешителен режим за извършване на дейност, регистрация и надзор. Директива (ЕС) 2023/2225 изисква да се обезпечи прозрачност и контрол и на тези лица. Това ще ограничи безотговорното кредитиране и ще защити уязвимите потребители, като същевременно осигури стабилна и устойчива бизнес среда. Необходимо е да бъдат предприети мерки за прецизиране на нормативната уредба с цел създаване на ясен и ефективен режим, който да регулира предоставянето на потребителски кредити и кредитно посредничество за потребителски кредит в съответствие с изискванията на директивата чрез изграждане на обща регулаторна рамка, приложима към всички кредитори и кредитни посредници на потребителски кредит, в т.ч. и за доставчиците на стоки и услуги - кредитори в спомагателно качество, и за кредитните посредници на потребителски кредит, действащи в спомагателно качество.

1.2. Посочете възможно ли е проблемът да се реши в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности (например съвместни инспекции между няколко органа и др.).

Не е възможно проблемите да бъдат решени в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности. Подобряване на настоящата правна рамка може да бъде постигнато единствено чрез изменение или чрез приемане на нов закон, с цел да се обхванат новите тенденции при потребителското кредитиране и да се осигури адекватна защита на потребителите. Транспонирането на Директива (ЕС) 2023/2225 в българското законодателство налага настоящата нормативна уредба в България да бъде съществено променена, чрез въвеждане както на множество допълнения, така и на принципно нови разпоредби, включително и въвеждане на опциите, уреждането на които е предоставено на съответната държава. Това налага приемането на изцяло нов Закон за потребителския кредит.

1.3. Посочете защо действащата нормативна рамка не позволява решаване на проблема/проблемите.

Действащата правна рамка не позволява решаване на проблемите, защото не съответства на предлагането на потребителски кредити, води до неефективно прилагане на законодателството и не осигурява високо ниво на защита на потребителите.

На първо място, тя не съответства на съвременните реалности на финансовия пазар и на настъпилите промени на пазара, не обхваща новите кредитни продукти, новите начини на кредитиране, не предотвратява повишения риск за потребителите и не гарантира високо ниво на защита на потребителите. Съществуващата правна рамка не обхваща редица кредитни продукти като малки краткосрочни заеми, кредити без лихва и без такси, или обхваща частично продукти като овърдрафт със срок на погасяване под три месеца и други, които са много разпространени, които имат високи разходи или високи такси в случай на пропуснати плащания, и респективно водят бързо до прекомерна задължнялост. Липсват ясни разпоредби, които да уреждат правата и задълженията на страните при онлайн кредитите, или получени чрез онлайн платформи, което е все по-често срещана практика и предпочитан избор на потребителите.

Действащата нормативна рамка не предоставя адекватна защита на потребителите по отношение на предоставяне на ясна и разбираема преддоговорна информация (общата цена на кредита, възможни допълнителни разходи, своевременно и подробно уведомяване за промени, предоставяне на подходящи разяснения на потребителите, упражняване правото на отказ, прекратяване на договори с неопределен срок и т.н.). Липсва изрична забрана за заблуждаващи рекламни и търговски съобщения, с които кредиторите преувеличават предимствата на своите кредитни продукти или омаловажават разходите и по този начин създават погрешни очаквания в потребителите и ги подтикват към вземане на неправилни решения. Действащият закон не съдържа изисквания към рекламирането на потребителски кредит в онлайн среда (например в социалните мрежи, онлайн платформите), където потребителите често са изложени на агресивни маркетингови практики. Липсват подходящи мерки за подпомагане на потребителите в затруднено финансово положение, имащи за цел да не се достига до прекомерна и трайна задължнялост, и за предоставяне на отсрочка, рефинансиране, преобразуване и т.н. съобразно индивидуалното положение на потребителите. В действащото законодателство липсва правен режим за лицата, предоставящи кредит на потребители, когато дейността по предоставяне на кредит не е съществена за тях. Липсва правен режим за извършване на дейността кредитен посредник за потребителски кредити. Към настоящия момент, доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, или посредници в спомагателно качество не подлежат на разрешителен режим за извършване на дейност, регистрация и надзор. Липсват ефективни механизми за преустановяване на нелоялни практики, като скрити такси, заблуждаваща реклама и неспазване на изискванията за събиране на задължения. Законът не осигурява достатъчна защита срещу прекомерно високите лихви и наказателни такси при просрочие. Голяма част от потребителите поради липса достатъчно познания за различните кредитни продукти стават жертва на нелоялни практики. Дори когато потребителите осъзнаят, че са били въведени в заблуда, съдебното производство често е бавно и скъпо. Всички тези обстоятелства се отразяват негативно върху цялото общество и генерират множество социални и икономически проблеми. Запазването на настоящото положение не съответства на развитието на обществените отношения и без необходимите промени проблемът ще се задълбочава. Действащата нормативна рамка за договорите за потребителски кредит не съответства на новите икономически, технологични и социални реалности и не предоставя в достатъчна степен защита на потребителите. С оглед гарантиране на прозрачност и стабилност на пазара, недопускане на възможност за създаване на неравнопоставени условия на конкуренция и осигуряване на висока защита на потребителите следва да се установи обща регулаторна рамка, приложима за всички кредитори и за всички кредитни посредници, в т.ч. и за тези, предоставящи кредит в спомагателно качество, или действащи като посредници в спомагателно качество.

1.4. Посочете задължителните действия, които произтичат от нормативни актове от по-висока степен или от такива от правото на ЕС.

Законопроектът има за цел транспониране на разпоредбите на Директива (ЕС) 2023/2225 на Европейския парламент и на Съвета от 18 октомври 2023 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 2008/48/ЕО в националното законодателство, с изключение на тези, за които в същия акт е предвидено друго. В тази връзка, България е длъжна да предприеме определени законодателни действия.

1.5. Посочете дали са извършени последващи оценки на нормативния акт или анализи за изпълнението на политиката и какви са резултатите от тях?

Не са извършени последващи оценки на нормативния акт или анализи за изпълнението на политиката.

1.2. Цели:

Общите цели, които се поставят с проекта на Закон за потребителския кредит са:

- Гарантиране на високо и ефективно ниво на защита за всички потребители на потребителски кредити и намаляване на вредите в резултат на рисковия бързо променящ се кредитен пазар;
- Насърчаване на развитието и конкурентоспособността на вътрешния и трансграничния пазар на потребителско кредитиране.

Посочените цели са в тясна взаимовръзка с дефинираните проблеми. Те са реалистични и конкретни и целят разрешаване на посочените проблеми и подобрене в следните аспекти: намаляване на вредите, произтичащи от нерегулираните кредитни продукти, чрез осигуряване на по-добро регулаторно покритие на потребителските кредитни продукти чрез създаване на условия за ограничаване на рискове като заблуждаващи реклами, информационно претоварване, свръхзадлъжнялост и използване на нелоялни практики; регулиране на нови онлайн и мобилни кредитни продукти, които понастоящем са извън обхвата на законодателството чрез приемане на конкретни разпоредби за по-голяма прозрачност и опростена информация относно предоставянето на потребителски кредити, така че потребителите да получават ясна и разбираема преддоговорна информация; гарантиране, че потребителите разполагат с ефективна информация относно рисковете, разходите и въздействието на кредита върху техните финанси, включително чрез цифрови средства, и разполагат с достатъчно време да обработят информацията преди поемане на ангажимент; подобряване на оценката на кредитоспособността на потребителя, включително в контекста на автоматизираното вземане на решения за кредитен рейтинг и гарантиране, че отпускането на кредити се основава на задълбочена оценка в най-добрия интерес на потребителите, както от страна на кредиторите, така и от страна на потребителите, която включва: противодействие на практиките, които използват поведенческите предубеждения за да подтикнат потребителите, по-специално уязвимите потребители, като тези, изложени на риск от бедност и социално изключване, в неоптимален за тях избор; предотвратяване на трайни вреди чрез подпомагане на задължени потребители да се справят по-добре с неблагоприятните тенденции и намаляване на свръхзадлъжнялостта; регулиране дейността на всички лица, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни институции, не са финансови институции, вписани в регистъра по чл. За от ЗКИ, както и дейността на доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат; установяване на ефективен надзор и ясни правила по отношение на дейността по предоставяне на потребителски кредити; хармонизация на правилата в ЕС чрез осигуряване на еднакво високо ниво на защита във всички държави членки и улесняване на трансграничното кредитиране посредством актуализиране на националната нормативна уредба съгласно изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225. Освен посочените общи цели, проектът на нов Закон за потребителския кредит преследва и някои конкретни цели. Последните са свързани с основните проблеми, които предложените законодателни изменения адресират, както следва:

Цел 1: „Актуализиране на правната рамка за предоставяне на потребителски кредити, която да включи новите видове потребителски кредити и постигане на високо ниво на защита на потребителите.“

Основната цел на законопроекта е предоставяне на адекватна защита на потребителите при предоставяне на всички видове потребителски кредити, включени в обхвата на Директива (ЕС) 2023/2225.

Усъвършенстването на съществуващата нормативна уредба на дейността на кредиторите ще осигури постигането на редица специфични цели като разширяване обхвата на ЗПК, подобряване съдържанието на преддоговорната информация и на информацията, включена в договора за кредит, подобряване защитата на потребителите при договорите за овърдрафт и свръховърдрафт, подобряване на изискванията към рекламата за потребителски кредит и съдържанието на информацията в рекламата, предоставяне на предварителна информация преди условията на договора за кредит да бъдат променени, предоставяне на подходящи разяснения от кредитори, респективно кредитни посредници във връзка с договорите за потребителски кредит, въвеждане на изисквания относно индивидуализирани предложения за кредит, направени въз основа на автоматизирано обработване на лични данни на потребителите, въвеждане на изрична забрана за използване на практики на обвързване, предвиждане на задължение за кредиторите и кредитните посредници за предоставяне на съвети на потребителите, въвеждане на изрична забрана за непоискано предоставяне на кредит, регламентиране обезщетението на кредитора в случаите на предсрочно погасяване на кредита, определяне на специфични изисквания

към кредитните посредници, въвеждане на изискване за предоставяне на съвети на потребителите относно задлъжнялостта.

Цел 2: „Въвеждане на ефективен регулаторен режим и контрол върху всички кредитори и кредитни посредници на потребителски кредит в съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225“.

С въвеждането на правен режим за разрешение за дейност на всички кредитори и кредитни посредници, ще бъде запълнена съществуващата в националното законодателство празнина по отношение на важен кръг обществени отношения със значително социално-икономическо въздействие, ще се гарантира равнопоставеност в сектора и ще се повиши защитата на потребителите. Чрез въвеждането на регистрационен режим за всички лица, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни институции, не са финансови институции, вписани в регистъра по чл. 3а от ЗКИ, както и за доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество и на регистрационен режим за всички лица, осъществяващи посредническа дейност за потребителски кредит, ще се запълнят съществуващи празноти, ще се гарантира равнопоставеност в сектора и ще се повиши защитата на потребителите. Следователно, въвеждането на регистрационен режим за доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, и за лицата, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни институции, не са финансови институции, вписани в регистъра по чл. 3а от ЗКИ, и въвеждането на изискване за разрешение, регистрация и надзор на всички кредитни посредници за потребителски кредит ще осигури постигането и на някои специфични цели на национално ниво като регулация на всички пазарни участници: създаване на ясни правила за дейността на всички кредитори и кредитни посредници, в т.ч. и тези действащи в спомагателно качество, въвеждане на изисквания за познания и компетентност към служителите на кредиторите и кредитните посредници, разширяване обхвата на регулираните кредитни продукти, така че да включва нови форми на кредитиране (напр. "купи сега, плати по-късно", онлайн платформите и др.), повишаване на прозрачността, предвидимостта и правната сигурност при предоставяне на потребителски кредити, спазване на изискванията на ЗПК от всички икономически оператори, предоставящи потребителски кредит, установяване на ефективен национален надзор и ясни правила по отношение на дейността на всички кредитори и кредитни посредници, в т.ч. и на тези действащи като кредитори и кредитни посредници в спомагателно качество и повишаване правата на потребителите, адресиране на съществуващите рискове от натрупване на голям брой необслужвани кредити в бъдеще, включително поради прилагане на нелоялни практики от кредитори и кредитни посредници, които в момента не са обхванати от изисквания за разрешение, регистрация и надзор.

Цел 3: „Подобряване контрола върху кредиторите и кредитните посредници на потребителски кредит с цел предотвратяване използването на нелоялни търговски практики“.

Законопроектът предоставя допълнителна защита на потребителите срещу подвеждаща информация, предварителни плащания и други нелоялни практики, които ограничават информирания избор на потребителите. С въвеждането на забрана за реклама на кредитни продукти, които манипулират и подвеждат потребителите, ще се гарантира ограничаване на свръхзадлъжнялостта и нейното негативно въздействие върху обществото и финансовата система. Предприемането на мерки за борба с нелоялните търговски практики ще се отрази положително не само на потребителите, но ще допринесе за постигане и на следната цел, а именно създаване на еднакви условия за бизнес за всички кредитори и кредитни посредници.

Цел 4: „Насърчаване на отговорно кредитиране“.

С оглед ангажиментите, произтичащи от членството на Република България в ЕС, във връзка с транспониране на изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225 в националното законодателство, е необходимо да бъдат предприети мерки за прецизиране на нормативната уредба, имащи за цел да насърчат отговорното кредитиране, да повишат доверието и сигурността на пазара, с което да допринесат и за подобряване на финансовата стабилност на пазара. Мерките за намаляване на вредите за потребителите и предотвратяване на свръхзадлъжнялостта ще осигурят постигането и на редица специфични цели като предотвратяване и намаляване на случаи на свръхзадлъжнялост на потребителите, завишаване на изискванията за оценка на кредитоспособността на потребителите, защита на потребителите в случаите на автоматизирано обработване на техните лични данни при извършване на

оценката на кредитоспособността, подкрепа за потребителите в затруднение с цел да се предотврати изпадане в неплатежоспособност или прекомерна задлъжнялост.

1.3. Варианти за действие

1.3.1. По Проблем 1:

➤ **Вариант 1 „Без действие“, който води до нерегулаторна намеса.**

При този вариант в българското законодателство няма да бъдат въведени разпоредбите на Директива (ЕС) 2023/2225.

➤ **Вариант 2 „Приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство няма да използва опциите, предоставени от Директива (ЕС) 2023/2225.“**

При този вариант новата уредба ще въведе задължителните изисквания на Директива (ЕС) 2023/2225, без да използва, предоставените опции. Предлага се въвеждане на изискванията на директивата без да се използват опциите, предоставени на държавите членки.

➤ **Вариант 3: „Приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство ще използва опциите по чл. 2, параграф 5, чл. 2, параграф 8, буква „б“ и буква „в“, чл. 8, параграф 8, буква „а“ и „б“ и чл. 29, параграф 4 от Директива (ЕС) 2023/2225.“**

Този вариант е максимално гъвкав и съобразен със задължителните изисквания на Директива (ЕС) 2023/2225 и с възможностите, които тя предоставя за избор и преценка за използване на част от опциите на директивата. Избраният подход е максимално балансиран, като предоставя възможност за развитие на пазара на кредитни продукти и постигане на максимална защита на потребителите, в интерес на всички заинтересовани лица.

1.3.2. По Проблем 2:

➤ **Вариант 1 „Без действие“, който води до нерегулаторна намеса.**

При този вариант в българското законодателство няма да бъдат въведени разпоредбите на Директива (ЕС) 2023/2225.

➤ **Вариант 2 „Приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство няма да използва опциите, предоставени от Директива (ЕС) 2023/2225.“**

При този вариант законопроекта за потребителския кредит ще въведе задължителните изисквания на Директива (ЕС) 2023/2225, без да използва, предоставените от директивата опции на държавите членки. Предлага се въвеждане на задължителните изисквания на директивата без да се използват опциите.

➤ **Вариант 3: „Приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство ще използва опциите по чл. 14, параграф 3, чл.18, параграф 11, чл.32, параграф 5 и чл. 37, параграф 3, буква „б“ от Директива (ЕС) 2023/2225.“**

При този вариант се постига максимален баланс между поставените в директивата цели и целите на националното законодателство. При него българското законодателство ще използва посочените по-горе опции, което ще способства за ефективно прилагане на закона и за отстраняване на констатираните слабости в действащите правила.

2. Препоръчителен вариант

2.1. По Проблем 1: „Правната рамка за предоставяне на потребителски кредити не съответства на предлагането на потребителски кредити и не осигурява високо ниво на защита на потребителите“

Въз основа на сравнението на вариантите за разрешаване на идентифицираните проблеми, както и на посочените предимства и недостатъци на всеки един от тях, и при отчитане на особеностите и нивото на развитие на българския пазар, може да се направи заключение, че **Вариант 3 „Приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство ще използва опциите по чл. 2, параграф 5, чл. 2, параграф 8, буква „б“ и буква „в“, чл. 8, параграф 8, буква „а“ и „б“ и чл. 29, параграф 4 от Директива (ЕС) 2023/2225“** е препоръчителен и най-подходящ за решаването на този проблем.

Описание:

Вариант 3 предвижда използване на най-подходящите решения за правилното транспониране на Директива (ЕС) 2023/2225 в националното законодателство. Този подход гарантира ефективно прилагане на новите правила и отстраняване на установените слабости и пропуски в действащата нормативна уредба. Директивата предоставя референтна рамка, която позволява възможност, при транспонирането ѝ в националното законодателство, отделни нейни елементи да бъдат адаптирани спрямо икономическите и социалните условия в страната и съществуващото национално право. Така се осигурява необходимата гъвкавост, улеснява се адаптацията на участниците на пазара към новите изисквания, като едновременно се въвеждат надеждни механизми за защита на потребителите, повишаване на прозрачността и проследимостта при предоставяне и управление на потребителски кредити. При този вариант се предлага въвеждането на Директива (ЕС) 2023/2225 в националното законодателство чрез използване на предвидените в нея опции, за да се отстранят празноти в Закона за потребителския кредит и да се осигури гъвкавост, прозрачност и по-висока защита за потребителите. Опцията по чл. 2, параграф 5 дава възможност за изключване от обхвата на закона на кредити чрез дебитни карти с погасяване до 40 дни и без лихви, като това би насърчило използването им при липса на сериозен риск. Опцията по чл. 2, параграф 8, бук. „б“ позволява да не се прилагат определени изисквания за кредити без лихва и такси, като се намалява излишната информация, която би затруднила потребителите. Подобен подход се предлага и за кредити със срок до 3 месеца и минимални такси по чл. 2, параграф 8, бук. „в“, като и в този случай предоставянето на ненужна информация може да бъде избегнато. Опциите улесняват както потребителите, така и кредиторите и намаляват административната тежест. С опцията по чл. 8, параграф 8, бук. „а“ се предлага да се забрани реклама на кредити, акцентираща върху бързината и лекотата на отпускане, което би намалило риска от безотговорно кредитиране, а по чл. 8, пар. 8, бук. „б“ се предлага забрана на реклами, свързващи отстъпки с условие за сключване на кредит, за да се избегнат подвеждащи практики. И двете забрани целят защита на потребителите и насърчаване на отговорно кредитиране. В обобщение, използването на тези опции не носят рискове и е препоръчително за подобряване на националната регулация в полза на потребителите. Разпоредбата на чл. 14, параграф 2 предвижда забрана за кредитора за използване на обвързващи практики. Предлага се да се не използва тази опция, тъй като съставлява обвързваща практика, която е забранена. Използването на тази опция ще бъде в ущърб на интересите на потребителите. Съгласно предложеният вариант, кредиторът няма да може да налага откриването на сметка за обслужване на кредита, при положение, че потребителят избере сам да открие такава сметка. Опцията по чл. 29, параграф 4, предоставя възможност на държавите членки да предвидят, че потребителите не дължат обезщетение на кредитора в случаите на предсрочно погасяване на кредита, когато предсрочното погасяване на кредита е в размер до 10 000 евро за период от 12 месеца. Използването на тази опция ще позволи балансиран подход за защита интересите на потребителите и на кредиторите. Когато предсрочното погасяване на кредита е в размер до 10 000 евро за период до 12 месеца, потребителят няма да дължи обезщетение.

Положителни (икономически/социални/икономически) въздействия в тригодишна перспектива:

При **Вариант 3** всички икономически ползи от транспониране на Директивата, с прилагане на опциите по чл. 2, параграф 5, чл. 2, параграф 8, буква „б“ и буква „в“, чл. 8, параграф 8, буква „а“ и „б“ и чл. 29, параграф 4 от Директива (ЕС) 2023/2225, посочени в **Проблем 1**, ще се реализират в пълен обем. Приемането на правила, с които се постига по-голяма яснота относно разходите по кредита и въвеждането на забрана за заблуждаващи реклами ще дадат на потребителите по-добра представа за реалните условия на предлаганите потребителски кредити. Това ще увеличи доверието в кредиторите и същевременно ще ограничи използването на нелоялни практики. При избора на този вариант ще се постигне подходяща правна рамка, която ще осигури баланс между защитата на потребителите и намаляване на административната тежест за бизнеса. Ще се намали обема информация, която трябва да се предоставя на потребителите, като се постигне баланс между достатъчна осведоменост и намаляване на информационното претоварване. На потребителя няма да бъдат налагани обвързващи практики, които засягат правото им на избор, или ги задължават да ползват продукти, които не са им нужни или не желаят. Ще бъде осигурен необходимия баланс между интересите на кредиторите и на потребителите при предсрочно погасяване на кредита. Това ще способства за намаляване на прекомерното задължняване на потребителите. Освен икономически ползи, се очакват и положителни ефекти върху устойчивото потребление – чрез по-отговорни покупки и ограничаване на свръхпотреблението. Стриктните правила за

рекламиране ще насърчат избор на по-устойчиви и екологични продукти, включително „зелени“ кредити. Този подход постига баланс между интересите на потребителите и бизнеса и създава основа за стабилен и отговорен пазар на кредитни продукти. С използване на най- подходящите опции, предоставени от Директива (ЕС) 2023/2225, правната рамка за защита на потребителите ще се адаптира към спецификата на националния пазар и ще доведе до значителни подобрения в защитата на потребителите и финансовата стабилност. Основните икономически ефекти ще бъдат по-сигурен кредитен пазар и по-голяма финансова устойчивост на домакинствата. Социално, директивата ще намали броя на хората, изпаднали в свръхзадлъжнялост, а екологично – ще насърчи по-разумното потребление.

Отрицателни (икономически/социални/икономически) въздействия в тригодишна перспектива:

Не са идентифицирани отрицателни икономически и социални въздействия

Специфични въздействия в тригодишна перспектива:

- Въздействия върху малките и средните предприятия:

Всички кредитори и кредитни посредници ще трябва да съобразят своите практики с изискванията за закона по отношение рекламата, предоставянето на преддоговорна информация, предоставянето на съвети и разяснения на потребителите. Разходите за привеждане дейността на МСП, които действат като кредитори и кредитни посредници за спазване на изискванията на законопроекта и на посочените по-горе опции при транспониране на Директива (ЕС) 2023/2225 няма да са свързани със значително увеличаване на административната тежест за МСП. При избор на Вариант 3 ще бъдат създадени еднакви условия за бизнес за всички кредитни посредници и кредитори, попадащи в обхвата на закона.

- Административна тежест:

При транспонирането на Директива (ЕС) 2023/2225 в националното законодателство с използване на предвидените в нея опции ще доведе до значително намаляване на административната тежест за кредиторите, потребителите и за надзорния и контролен орган. Изключването на дебитните карти от обхвата на закона ще облекчи процедурите както за доставчиците на услуги, така и за потребителите, и ще намали нуждата от контрол от страна на съответните органи. Редуцирането на изискваната информация ще улесни процесите по предоставяне и разбиране на кредитните продукти, като същевременно ще ускори процедурите, без риск за потребителите и ще намали разходите. Забраната за подвеждащи реклами ще засили защитата на потребителите, но може да увеличи разходите за съответствие и мониторинг както за кредиторите, така и за контролните органи. Въпреки това, при правилен баланс между облекченията и новите изисквания, се постига по-ефективна регулация, която съчетава работещ режим за бизнеса и повишена потребителска защита. Използването на посочените по-горе опции няма да доведе до значително увеличаване на административната тежест за МСП.

Потенциални рискове от прилагането на препоръчителния вариант:

Приемането на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство ще използва опциите по чл. 2, параграф 5, чл. 2, параграф 8, буква „б“ и буква „в“, чл. 8, параграф 8, буква „а“ и „б“ и чл. 29, параграф 4 от Директива (ЕС) 2023/2225 е вариант, който в най- голяма степен би постигнал целта за решаването на Проблем 1. При този вариант не се идентифицират съществени рискове. Този балансиран подход осигурява достатъчна защита на потребителите и еднакви условия за осъществяване на дейност от всички кредитори и кредитни посредници. По този начин ще се осигури подходяща среда за развитие на потребителския пазар, лоялна конкуренция и равнопоставени условия за всички участници.

2.1. По проблем 2: „Неефективно прилагане на действащото законодателство относно потребителските кредити.“

➤ Въз основа на сравнението на вариантите за разрешаване на идентифицираните проблеми, както и на посочените предимства и недостатъци на всеки един от тях, и при отчитане на особеностите и нивото на развитие на българския пазар може да се направи заключение, че **Вариант 3: „Приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство ще използва опциите по чл. 14, параграф 3, чл.18, параграф 11, чл.32, параграф 5 и чл.37, параграф 3, буква „б“ от Директива (ЕС) 2023/2225“** е препоръчителен и най- подходящ за решаването на този проблем. Вариант 3 е подход, устойчив на бъдещи промени, осигуряващ по-висока защита за потребителите и дългосрочно стабилна финансова среда.

Описание:

Вариант 3 предвижда използване на опциите по чл. 14, параграф 3, чл.18, параграф 11, чл.32, параграф

5 и чл.37, параграф 3, буква „б“ от Директива (ЕС) 2023/2225, с цел повишаване на защитата на потребителите и преодоляване на слабости и пропуски в действащото законодателство.

Опцията по чл. 14, параграф 3 от Директива (ЕС) 2023/2225 позволява на кредиторите да изискват застраховка във връзка с договора за кредит, при спазване на принципа на пропорционалност. Задължително е приемането на полици от застраховател, избран от потребителя, ако се предлага същото ниво на защита. Това осигурява равновесие между интересите на страните и предотвратява практики на обвързани продажби. Потребителите запазват правото си на избор и се гарантира по-добра защита, без съществени рискове. В противен случай липсата на застраховка може да повиши риска за кредитора, което би се отразило на условията по кредита и те да са по-неизгодни за ползвателите. Опцията по чл. 18, параграф 11 предвижда кредиторите да извършват оценка на кредитоспособността въз основа на необходимите данни от различни бази данни, не само на кредитната история. Очакванията са, че това ще подобри обективността на оценката, ще информира по-добре потребителите за евентуалните рискове и ще ограничи свръхзадължнялостта. Съществуват рискове, свързани с актуалността и пълнотата на базите данни, както и с възможни технически грешки или злоупотреби. Те се ограничават чрез нормативни гаранции за достоверност, пълна защита на личните данни и прозрачност при ползването.

С използване на опцията по чл. 32, параграф 5 държавите членки могат да забранят или ограничат предварителни плащания от потребителите преди сключване на договор за кредит. Използването на тази опция ще предостави по-високо ниво на защита на потребителите от измами и нелоялни практики. Некоректните кредитори или кредитни посредници могат да изискват предварителни такси, без да гарантират реалното предоставяне на кредит. Забраната или налагането на ограничения за плащания от потребителя към кредитора или кредитния посредник преди сключване на договора за кредит ще предотврати подобни злоупотреби и ще повиши сигурността на потребителите. Предприетите мерки ще допринесат за по-етична финансова среда и отговорно кредитиране, без да създават необоснован риск за кредиторите и кредитните посредници. Използването на опцията по чл. 37, параграф 3, буква „б“ от Директива (ЕС) 2023/2225 по отношение на доставчиците на стоки и услуги, които са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество осигурява по-голяма гъвкавост и създава условия за ефективно адаптиране на участниците на пазара към настъпващите промени. При него се предлага въвеждането на Директива (ЕС) 2023/2225 в националното законодателство чрез използване на предвидените в нея опции, за да се отстранят празноти в Закона за потребителския кредит и да се осигури гъвкавост, прозрачност и по-висока защита за потребителите. Предлаганият вариант гарантира по-висока степен на защита на потребителите, без това да води до неоправдано нарастване на административната тежест за кредиторите.

Положителни (икономически/социални/икономически) въздействия в тригодишна перспектива:

Вариант 3 е свързан с приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство ще използва опциите по чл. 14, параграф 3, чл.18, параграф 11, чл.32, параграф 5 и чл.37, параграф 3, буква „б“ от Директива (ЕС) 2023/2225. Използването на гъвкавите механизми, предоставени от директивата дава възможност по най - подходящ начин да се адаптира националното законодателство спрямо местните нужди, като същевременно се гарантира по-добра защита на потребителите, икономическа стабилност и устойчиво развитие. Възможността потребителите да представят застрахователна полица, предоставена от различен застраховател, може да доведе до по-ниски разходи, тъй като те ще могат да изберат най-изгодната оферта на пазара. Това от своя страна може да увеличи конкуренцията между застрахователите, стимулирайки ги да предлагат по-благоприятни условия. Забраната за използване на практики за обвързани продажби ще защити потребителите, без да се ограничават възможностите за обезпечаване на кредитите в случай на бъдещ риск от неизпълнение. Използването на различни бази данни от кредиторите за извършване на оценка на кредитоспособността на потребителите ще подобри точността на оценките и по този начин да намали рисковете от необслужвани кредити и потенциални финансови загуби. Предлаганата забрана за извършване на авансови плащания е мярка в интерес на потребителите. Тази мярка ще улесни достъпа на потребителите до кредитиране, особено за потребители с ограничени финансови ресурси. Макар и да се очакват допълнителни административни разходи за кредиторите, това може да бъде компенсирано чрез нови бизнес модели. Опцията по чл.37, параграф 3, буква „б“ от директивата предоставя възможност на държавите членки да освободят от изискването относно разрешение за дейност, регистрация и надзор на доставчиците на стоки и услуги, които са микро и МСП, действат като кредитори в спомагателно качество,

отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат без лихва и само с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания. При използването на тази опция ще бъдат осигурени условия за защита на потребителите, без увеличаване на административната тежест за доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, които попадат в обхвата на опцията по чл.37, параграф 3, буква „б“ от Директивата. Осигуряването на ефективен надзор върху дейността по потребителско кредитиране ще увеличи финансовата сигурност на потребителите, ще засили доверието в кредитния пазар, което ще доведе до по-широк достъп до кредити при по-високо ниво на защита на потребителите, включително за уязвимите групи. Макар и косвено, дигитализацията на процесите и засилената конкуренция могат да насърчат „зелени“ финансови продукти. Предвиденото задължение за кредиторите да правят, за целите на оценката на кредитоспособността, справка в различни бази данни ще позволи на кредиторите да преминат към цифровизация на процесите за оценка и одобрение на кредити и за намаляване на екологичния отпечатък. По този начин ще се създадат условия за намаляване на административните разходи и намаляване използването на хартия и други ресурси, което би имало положителен екологичен ефект.

Отрицателни (икономически/социални/икономически) въздействия в тригодишна перспектива:

Не са идентифицирани отрицателни икономически и социални въздействия

Специфични въздействия в тригодишна перспектива:

- Въздействия върху малките и средните предприятия:

При този вариант, доставчиците на стоки и услуги, които са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат ако кредитът се предоставя без лихва и само с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания ще бъдат освободени от задължението за вписване в регистър и регистрация в КЗП. По отношение на създаваните регистрационни режими, при Вариант 3 административната тежест за тези доставчици на стоки и услуги ще бъде по-малка в сравнение с тази при Вариант 2.

- Административна тежест:

Транспонирането на Директива (ЕС) 2023/2225 за потребителските кредити в новия Закон за потребителския кредит с използване на посочените по-горе опции ще доведе до различни административни ефекти за кредиторите, потребителите и всички заинтересувани страни. Приемането на застраховки, предложени от потребителя, ще изисква допълнителни процеси и обучение за кредиторите, но ще осигури по-голяма прозрачност и защита за потребителите, и ще наложи нови контролни механизми за публичните органи. Оценката на кредитоспособността чрез бази данни ще изисква технологични инвестиции и повишена защита на личните данни, но ще подобри обективността при кредитиране и ще изисква адаптация от публичните институции. Забраната за предварителни плащания ще наложи промени в процедурите на кредиторите, ще даде сигурност на потребителите и ще изисква актуализация на регулациите. Административната тежест за всички кредитни посредници, за лицата, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни институции, или не са финансови институции, вписани в регистъра по чл. 3а от ЗКИ и за доставчиците на стоки и услуги, които не са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, когато кредитът се предоставя без лихва и само с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания, ще се увеличи. Няма да се увеличи административната тежест за доставчиците на стоки и услуги, които са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, когато кредитът се предоставя без лихва и само с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания. Очаква се броя на издадените разрешения за вписване в съответните регистри за кредитните посредници на потребителски кредити и за кредиторите, в основно и спомагателно качество да се увеличи, което ще доведе до по-високи административни разходи за осъществяване на съответните дейности. При Вариант 3 Комисията за защита на потребителите ще води и поддържа регистър на кредитни посредници, в т.ч. и на кредитни посредници в спомагателно качество и на регистър на лицата, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни институции, или не са финансови институции, вписани в регистъра по чл. 3а от ЗКИ. В този регистър ще подлежат на вписване и доставчиците на стоки и услуги, които не са микро и МСП, действат

като кредитори в спомагателно качество, отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, когато кредитът се предоставя без лихва и само с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания. Тези лица, предоставящи потребителски кредит ще трябва да бъдат вписани в публичен регистър, воден от КЗП, за да могат да извършват дейност като кредитори.

Потенциални рискове от прилагането на препоръчителния вариант:

Приемането на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство ще използва опциите по чл. 14, параграф 3, чл.18, параграф 11, чл.32, параграф 5 и чл.37, параграф 3, буква „б“ от Директивата е вариант, който в най- голяма степен би постигнал целта за решаването на Проблем 2. При този вариант не се идентифицират съществени рискове. Този балансиран подход освен достатъчна защита на потребителите би осигурил и ефективна регулация и надзор на всички кредитори и кредитни посредници. По този начин ще се осигури подходяща среда за развитие на потребителския пазар, лоялна конкуренция и равнопоставени условия за всички участници.

3. Разходи и ползи от вариантите за действие

3.1. По Проблем 1. „Правната рамка за предоставяне на потребителски кредити не съответства на предлагането на потребителски кредити и не осигурява високо ниво на защита на потребителите“

Варианти за действие:	Общи годишни разходи	Общи годишни ползи
<p>Препоръчителен вариант: Вариант 3: „Приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство ще използва опциите по чл. 2, параграф 5, чл. 2, параграф 8, буква „б“ и буква „в“, чл. 8, параграф 8, буква „а“ и „б“ и чл. 29, параграф 4 от Директива (ЕС) 2023/2225.“</p>	<p>Всички засегнати субекти ще трябва да адаптират вътрешните си процедури, договори и системи, което ще доведе до допълнителни разходи за съответствие с новата уредба, което може да се отрази върху крайната цена на кредита. Лицата, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни или финансови институции, вписани в регистъра по чл. За от ЗКИ ще подлежат на изискване за разрешение, регистрация и надзор за извършване на дейност като кредитори по смисъла на ЗПК. Този изисквания ще се прилагат и за доставчиците на стоки и услуги, които не са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, когато кредитът се предоставя срещу лихва и без ограничение на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания. Кредитните посредници, в т.ч. и кредитните посредници в спомагателно качество ще трябва да бъдат вписани в регистър, воден от КЗП. Посочените по горе лица ще трябва да предприемат съответните действия да отговорят на изискванията. Ще се наложат и допълнителни разходи за кредиторите и кредитните</p>	<p>Новата уредба ще хармонизира националното законодателство с правото на ЕС, улеснявайки трансграничното кредитиране и достъпа на български кредитори до европейския пазар. Ще се засили защитата на потребителите чрез забрана на подвеждащи реклами, заблуждаващи търговски съобщения и чрез предоставяне на разяснения и съвети, включително за потребители в затруднение. Ще се въведат мерки за предотвратяване на свръхзадлъжнялостта и ограничаване на нелоялни практики. Повишената защита ще намали случаите на финансово затруднени домакинства. Ще се осигури по-ефективен надзор и по-добро правоприлагане в съответствие с Директива (ЕС) 2023/2225. Ще се укрепи общественото доверие и ще се избегнат санкции от ЕС чрез изпълнение на поети ангажименти. В крайна сметка, мярката ще допринесе за по-добра защита на обществения интерес, стабилност на финансовата система и ще ограничи риска от кризи, породени от безотговорно кредитиране. Допълнително, ще</p>

	<p>посредници, във връзка с надзора, осъществяван от КЗП.</p>	<p>намали съдебното натоварване чрез по-ясни правила и по-малко правни конфликти.</p>
<p>Вариант 1 „Без действие“</p>	<p>При Вариант 1 няма да се предприемат мерки за въвеждане на Директива (ЕС) 2023/2225, което би довело до неизпълнение на задълженията на България към ЕС и евентуални правни действия по чл. 258 от ДФЕС. Националната уредба ще остане несъвместима с европейските стандарти за защита на потребителите, което може да доведе до допълнителни разходи за държавата, както и до нелоялна конкуренция между кредиторите. Лицата, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни институции или финансови институции, вписани в регистъра по чл. 3а от ЗКИ, които действат като кредитори, всички доставчици на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество и всички кредитни посредници ще останат без надзор по отношение на изискването за разрешение за извършване на дейност и регистрация. Потребителите ще бъдат по-слабо защитени, тъй като кредитните посредници, и голяма част от този вариант не предвижда забрана на агресивни и подвеждащи реклами, нито защита срещу рискови кредитни продукти. Липсата на изисквания за оценка на кредитоспособността увеличава риска от свръхзадлъжнялост и финансови затруднения на домакинствата. Потребителите няма да получат защита от реклами за кредит, които подчертават лекотата или бързината, с която може да се получи кредит, или които заявяват, че дадена отстъпка може да е обвързана с условието за сключване на кредит. Нетранспонирането на директивата може да доведе до значителни негативни последици за публичните органи, включително правни действия и финансови санкции от страна на Европейската комисия.</p>	<p>Ще се спестят допълнителни административни разходи от гледна точка на изискването за въвеждане на нови регулаторни режими и изискванията към лицата, извършващи дейност като кредитор, кредитен посредник, като кредитен посредник в спомагателно качество и като кредитор в спомагателно качество. Кредиторите, кредитните посредници и доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитни посредници в спомагателно качество и като кредитори в спомагателно качество няма да спазват завишени изисквания за предоставяне на потребителски кредит. Тези лица ще избегнат допълнителни административни разходи, свързани с адаптацията към новите регулации. При него няма да има допълнителни разходи за КЗП, свързани с изграждане и поддържане на регистър на кредитни посредници и на доставчици на стоки и услуги, действащи като кредитни посредници в спомагателно качество и на регистър на кредитори, които не са включени в Централния кредитен регистър и на доставчици на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество. Няма да има допълнителни разходи за КЗП за прилагане на новото законодателство. Този вариант не съдържа ползи за потребителите. Липсата на транспониране ще доведе до значителни рискове, правни последици и загуба на доверие от страна на потребителите.</p>

<p>Вариант 2 „Приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство няма да използва опциите, предоставени от Директива (ЕС) 2023/2225“</p>	<p>Лицата, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни или финансови институции, вписани в регистъра по чл. 3а от ЗКИ ще подлежат на изискване за регистрация и надзор за извършване на дейност като кредитори по смисъла на ЗПК. Тези изисквания ще се прилагат и за доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, когато кредитът се предоставя без лихва и само с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания. Кредитните посредници, в т.ч. и кредитните посредници в спомагателно качество също ще трябва да бъдат вписани в регистър, воден от КЗП. Посочените по горе лица, действащи като кредитори и като кредитни посредници, в т.ч. и тези, действащи в спомагателно качество ще трябва да предприемат съответните действия, че отговарят на изискванията за извършване на съответната дейност, за да бъдат вписани в регистъра. Ще се наложат и допълнителни разходи за кредиторите и кредитните посредници, във връзка с надзора, осъществяван от КЗП. Потребителите няма да бъдат защитени при краткосрочни, безлихвени или нискотарифни кредити, както и при подвеждащи рекламни практики. Липсата на защита при рискови продукти, на разяснения и съвети, както и отсъствието на забрана за предлагане на обвързани договори увеличават риска за потребителите. Завишените изисквания за оценка на кредитоспособността може да ограничат достъпа до кредит за уязвими групи. Изграждането и поддържането на регистър на кредитни посредници и на втори регистър на кредитори, които не са включени Централния кредитен регистър и на доставчици на стоки и услуги, действащи като кредитори в</p>	<p>Ще се постигне хармонизация на националната правна рамка за предоставяне на кредити с тази на държавите членки на ЕС. България ще прилага изисквания за извършване на дейност за предоставяне на потребителски кредити, съответстващи на тези в ЕС. Съвместимостта на националната правна рамка с тази на ЕС ще улесни трансграничното предоставяне на кредити. Потребителите ще бъдат по-добре защитени от заблуждаващи практики и рискови продукти, като се гарантира прозрачност и навременна информация. Ще се въведат ефективни механизми за предотвратяване на свръхзадлъжнялост, което ще намали финансовите затруднения на домакинствата. Надзорът ще стане по-ефективен, ще се защити общественият интерес и ще се гарантира изпълнение на ангажиментите към ЕС. Ще се предотвратят евентуални санкции срещу България и ще се подобри стабилността на финансовата система. По-доброто регулиране ще ограничи рисковете, свързани с неконтролно потребителско кредитиране. Ще се осигури по-ефективен надзор за спазване изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225 и по-добра защита на обществения интерес. Изпълнението на ангажиментите към ЕС ще предотврати възможни санкции и ще подобри правната среда. Този вариант ще допринесе за стабилност на финансова система. По-доброто регулиране ще намали риска от кризи, свързани с неконтролирано потребителско кредитиране.</p>
---	--	---

	<p>спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, когато кредитът се предоставя без лихва и само с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания, ще доведе до допълнителни разходи за надзорния орган.</p>	
--	--	--

3.2. По Проблем 2. Неефективно прилагане на действащото законодателство относно потребителските кредити:

Варианти за действие:	Общи годишни разходи	Общи годишни ползи
<p>Препоръчителен вариант: Вариант 3: „Приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство ще използва опциите по чл. 14, параграф 3, чл.18, параграф 11, чл.32, параграф 5 и чл.37, параграф 3, буква „б“ от Директива (ЕС) 2023/2225.“</p>	<p>Приемането на този вариант ще създаде допълнителна регулаторна тежест за кредитните посредници, кредиторите, които не са кредитни институции, не са финансови институции вписани в регистъра по чл. За от ЗКИ, и за доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, които не са микро, МСП. Лицата, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни институции, или не са финансови институции, вписани в регистъра по чл. За от ЗКИ ще подлежат на изискване за разрешение, регистрация и надзор. Тези лица ще трябва да получат разрешение за извършване на дейност като кредитори по смисъла на ЗПК и да бъдат регистрирани в регистър. Тези изисквания ще се прилагат и за доставчиците на стоки и услуги, които не са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, когато кредитът се предоставя срещу лихва. Кредитните посредници, в т.ч. и кредитните посредници в спомагателно качество ще трябва да бъдат вписани в публичен регистър, воден от КЗП. Ще се наложат допълнителни разходи за доставчиците на стоки и услуги, които не са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество във връзка с изискването за</p>	<p>Използването на най-подходящите опции по Директивата ще осигури по-ясен регулаторен режим за кредиторите и ще намали административните разходи чрез дигитализация и по-ефективни оценки на кредитоспособността. Това ще повиши доверието на потребителите и ще подобри репутацията на сектора. Ще се постигне пълна хармонизация с правото на ЕС, улесняваща трансграничното кредитиране и създаваща по-големи възможности за българските кредитори на европейския пазар. Осъществявания надзор върху дейността на кредиторите и кредитните посредници ще се намали рисковете за потребителите. По-малък брой кредитори, които ще подлежат на разрешение и на вписване в регистър, тъй като доставчиците на стоки и услуги, които са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, когато кредитът се предоставя без лихва и с минимални такси, дължими от потребителя за забавени плащания ще бъдат освободени от изискване за разрешение и вписване в регистър, ще намали административната тежест и</p>

	<p>разрешение за дейност, регистрация и надзор. При този вариант ще се използва опцията по чл. 37, параграф 3, буква „б“ от Директива (ЕС) 2023/2225 за освобождаване на микро и МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество от изискването за разрешение за дейност, регистрация и надзор. Лицата, действащи като кредитни посредници и като кредитори в т.ч. и тези, действащи в спомагателно качество ще трябва да предприемат действия за осигуряване, че отговарят на изискванията за извършване на дейност по кредитно посредничество или кредитор за да бъдат вписани в съответния регистър. Ще се наложат и допълнителни разходи за кредиторите и кредитните посредници, във връзка с надзора, осъществяван от КЗП. Кредиторите ще трябва да актуализират своите вътрешни процедури, договори и информационни системи, за да отговарят на новите изисквания, а кредитните посредници ще трябва да изпълняват нови изисквания, предвидени в законопроекта. Възможно е разходите за съответствие от страна на кредиторите и кредитните посредници, в т.ч. и за разрешение за дейност, регистрация и надзор да се прехвърлят на потребителите като се повишат разходите по кредита. Изграждането и поддържането на регистър ще доведе до допълнителни разходи за надзорния орган. В преходния период могат да възникнат административни и правни затруднения при въвеждането на новите правила. Въпреки това, очакванията са, че след първоначалната адаптация ще се постигне по-ефективно регулиране. Тези усилия са необходими за устойчиво и съгласувано прилагане на европейските изисквания.</p>	<p>разходите за надзорния орган. Законопроектът предвижда засилена защита на потребителите чрез подобряване на прозрачността и информацията за потребителите; предоставяне на разяснение и съвети на потребителите, в т.ч. и на потребителите, изпитващи затруднения; забрана за използване на обвързващи практики при предоставяне на потребителски кредит; забрана за авансови плащания към кредитора и кредитния посредник преди сключване на договора за кредит; по-голям избор за потребителите на нови кредитни продукти; задължение за кредиторите за предприемане на мерки за предотвратяване на свръхзадължнялост на потребителите. Надзорът ще бъде по-ефективен и ще се гарантира спазването на Директива (ЕС) 2023/2225. Изпълнението на ангажиментите към ЕС ще предотврати санкции и ще подобри правната среда за потребителско кредитиране. Вариантът ще допринесе за стабилността на финансовата система и ще намали риска от кризи, породени от безотговорно кредитиране.</p>
<p>Вариант 1 „Без действие“</p>	<p>При този вариант националната правна уредба няма да съответства на разпоредбите на Директива (ЕС) 2023/2225 с оглед защитата на</p>	<p>При този вариант кредиторите и посредниците могат да се възползват от по-ниски административни разходи, по-</p>

	<p>потребителите. Това може да доведе до допълнителни разходи за държавата и съответно за кредиторите и посредниците. При липса на хармонизирани правила, някои кредитори и кредитни посредници могат да прилагат практики, които не отговарят на високите стандарти за защита на потребителите. Кредиторите и кредитните посредници могат да срещнат затруднения при опериране на пазари в държавите членки на ЕС, поради различия в регулаторните изисквания. Това може да бъде свързано с допълнителни разходи. Кредитните посредници и доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество няма да бъдат задължени да спазват изискванията на законодателството в областта на потребителския кредит. Потребителите няма да получат защита при краткосрочни, безлихвени или онлайн кредити, авансови плащания или изискване за сключване на застраховка със застраховател, предложен от кредитора като условие за кредит. Законодателството няма да предостави защита на потребителите при рискови кредитни продукти, а липсата на адекватна оценка на кредитоспособността ще засили проблема със свръхзадлъжнялостта. Нетранспонирането на Директива (ЕС) 2023/2225 ще означава неизпълнение от страна на България на задълженията, произтичащи от членството на Република България в ЕС, имащо за последица предприемане на правни действия срещу страната, съгласно член 258 от ДФЕС.</p>	<p>голяма гъвкавост в предлагането на продукти и по-бързи кредитни процедури. Ще се избегнат административни разходи по въвеждане на нови регулации и адаптация към тях за кредиторите и посредниците. Кредиторите ще могат по-свободно да предлагат някои кредитни продукти, които иначе биха били регламентирани от директивата. При този вариант няма да има допълнителни разходи за КЗП, свързани с изграждането и поддържането на регистър на кредитни посредници и на регистър на всички кредитори, които към момента не са обхванати от изискване за разрешение, регистрация и надзор. Няма да има разходи за КЗП за разрешение и регистриране на лицата, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни или финансови институции, вписани в регистъра по чл. За от ЗКИ и на доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество. Липсата на транспониране обаче ще доведе до значителни рискове за институциите и правна несигурност. Този вариант не носи никакви ползи за потребителите и отслабва защитата им спрямо съвременните практики в потребителското кредитиране. Макар и краткосрочно изгодна, липсата на транспониране може да има сериозни дългосрочни последици.</p>
<p>Вариант 2 „Приемане на нов Закон за потребителския кредит, при който българското законодателство няма да използва опциите, предоставени от Директива (ЕС) 2023/2225. “</p>	<p>Приемането на този вариант ще създаде допълнителна регулаторна тежест за кредитните посредници, кредиторите, които не са кредитни институции, или не са финансови институции вписани в регистъра по чл. За от ЗКИ, и за всички доставчици на стоки и услуги, действащи като</p>	<p>С този вариант принципно ще се постигне хармонизация на българското законодателство с правото на ЕС. Новата уредба ще подобри защитата на потребителите чрез по-голяма прозрачност, предоставяне на разяснения и съвети, както и</p>

	<p>кредитори в спомагателно качество. Лицата, предоставящи потребителски кредит, които не са кредитни, или не са финансови институции, вписани в регистъра по чл. 3а от ЗКИ ще подлежат на изискване за разрешение, вписване в регистър, воден и поддържан от КЗП и надзор, за да могат да извършват дейност като кредитори по смисъла на ЗПК. Тези изисквания ще се прилагат и за всички доставчици на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат. Посочените по горе лица, действащи като кредитни посредници и като кредитори, в т.ч. и тези, действащи като кредитни посредници в спомагателно качество и като кредитори в спомагателно качество ще трябва да предприемат съответните действия за осигуряване, че отговарят на изискванията за извършване на съответната дейност за да бъдат вписани в регистъра. Ще се наложат допълнителни разходи за кредиторите и за кредитните посредници, във връзка с надзора, осъществяван от КЗП. Ще се наложат допълнителни разходи за кредитните посредници и за лицата, действащи като кредитори, които не се вписани в регистъра на БНБ по чл.3а от ЗКИ, в т.ч. и за доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество. При този вариант няма да се използва опцията по чл. 37, параграф 3, буква „б“ от Директива (ЕС) 2023/2225 за освобождаване на микро и МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество от задължението за разрешение за дейност, регистрация и надзор. При този вариант потребителите няма да получат защита при използване на обвързващи практики, като например, изискване на кредитора за сключване на застраховка, свързана с договора за кредит. Няма да бъдат</p>	<p>мерки срещу свръхзадлъжнялост. Кредиторите ще бъдат задължени да консултират бази данни за кредитна история, което ще ограничи вредни практики и ще предпази домакинствата от финансови затруднения. Ще се гарантира ефективен надзор за спазване на изискванията на директивата и ще се защити общественият интерес. Изпълнението на ангажиментите към ЕС ще предотврати санкции и ще създаде по-стабилна и предвидима правна среда .В дългосрочен план, вариантът ще допринесе за стабилността на финансовата система и ще намали риска от кризи, породени от неконтролирано и безотговорно кредитиране. Съответствието с изискванията на ЕС ще предпази страната от санкции и ще подобри законодателната среда. Като цяло, мярката ще допринесе за по-стабилна финансова система, въпреки ограниченията.</p>
--	--	--

	<p>забранени авансовите плащания към кредитор и кредитен посредник преди сключване на договора за кредит. Завишените изисквания за оценка на кредитоспособността на потребителите могат да затруднят достъпа на определени групи потребители (напр. хора с ниски доходи, самонаети лица). При този вариант не се предвижда забрана на някои практики на обвързани продажби и авансови плащания преди сключване на договора за кредит. Ако транспонирането е неясно или непоследователно и не се възползва от всички подходящи опции, това може да доведе до правни спорове и затруднения в прилагането.</p>	
--	---	--

4. Проведени консултации

Консултации:

Консултация със заинтересованите страни бе проведена в периода 5 -19 май, 2025 г. Бяха поканени всички заинтересовани страни да дадат отговори и коментари по въвеждане в националното законодателство на изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225 на Европейския парламент и на Съвета от 18 октомври 2023 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 2008/48/ЕО, отчитайки съществуващите проблеми в прилагане на действащия Закон за потребителския кредит и намирането на възможните решения. Консултациятния документ бе публикуван на Портала за обществени консултации и на страницата на Министерство на икономиката и индустрията за периода на консултацията. Заинтересованите страни- кредитори, кредитни институции, финансови институции кредитни посредници, доставчици на стоки и услуги, действащи като кредитори или кредитни посредници в спомагателно качество, граждани и други заинтересовани страни бяха поканени да дадат своите отговори и коментари по основните направления на проекта, отразени във въпросник относно оценката на въздействието на проект на закон за потребителския кредит. Основна цел на консултацията бе на най-ранен етап от процеса по формулиране на определени варианти на действие и разработване на различни подходи за осъществяване на възможните политики да се получи обратна връзка и да се съберат достатъчно данни, информация, предложения и становища от заинтересованите страни относно очакваните ефекти от регулаторна промяна в обществените отношения, свързани с потребителското кредитиране.

Чрез предварителната консултация всички заинтересовани страни бяха поканени да отговорят на следните въпроси:

- Необходимо ли е приемането на нов Закон за потребителския кредит?
- Трябва ли изискванията по отношение предоставянето на: преддоговорна информация, информацията, включена в договора за потребителски кредит и информацията в рекламата за кредитни продукти да се прилагат за договори за кредит, чийто общ размер е по-малък от 200 EUR ?
- Трябва ли изискванията по отношение предоставянето на: преддоговорна информация, информацията в договора за потребителски кредит и информация в рекламата за кредитни продукти да се прилагат за договорите за кредит, при които кредитът се отпуска без лихва и без никакви други такси ?
- Трябва ли изискванията по отношение предоставянето на: преддоговорна информация, информацията в договора за потребителски кредит и информацията в рекламата за кредитни

продукти да се прилагат за договорите за кредит, съгласно чиито условия кредитът трябва да бъде погасен в срок от три месеца и се дължат само незначителни такси ?

- Трябва ли да се забрани рекламата на кредитни продукти, които подчертават лекотата или бързината, с която може да се получи кредит ?
- Трябва ли да се забрани рекламата на кредитни продукти, които заявяват, че дадена отстъпка е обвързана с условието за предоставяне на кредит ?
- Трябва ли да се забрани рекламата на кредитни продукти, които предлагат „гратисни периоди“ от над три месеца за погасяване на вноските по кредита ?
- Трябва ли кредиторът да има право на обезщетение, в случаите на предсрочно погасяване на кредита, когато предсрочното погасяване не надвишава сумата от 10 000 EUR ?
- Трябва ли да се забрани плащането на комисионна от кредитор на кредитен посредник ?
- Трябва ли да се забранят плащания от потребител към кредитор или към кредитен посредник преди сключване на договора за кредит?
- Трябва ли кредиторът да има право да изиска от потребителя да открие или поддържа разплащателна или спестовна сметка във връзка с изпълнение на задълженията по договора за кредит?

В рамките на консултацията са получени две становища, които са отразени в справка – таблица за отразяване на постъпилите отговори на предварителната консултация със заинтересованите страни по проект на Закон за потребителския кредит, като приложение към доклада. Ще бъде проведена и обществена консултация в съответствие с изискванията на чл. 26, ал. 3 от Закона за нормативните актове, посредством публикуването на проекта, мотивите към него и цялостната оценка на въздействието на Портала за обществени консултации и на интернет страницата на Министерството на икономиката и индустрията.

5. Привеждане в действие и изпълнение

От коя дата предложението влиза в сила?

От Република България се изисква, по силата на членството ѝ в Европейския съюз да въведе в националното си законодателство Директива (ЕС)2023/2225, която следва да се прилага от 20.11.2026 г.

Проектът на Закон за потребителския кредит влиза в сила от датата на обнародването му в Държавен вестник и следва да се прилага от 20.11.2026 г.

Коя институция ще отговаря за изпълнението на предложението и за контрола?

Министерството на икономиката и индустрията отговаря за изпълнението на проекта на Закон за потребителския кредит.

За контрола отговаря Комисията за защита на потребителите.

Проектът предвижда допълнителни разходи от държавния бюджет за укрепване капацитета на КЗП за прилагане на новото законодателство.

Име, длъжност и подпис на директора на дирекцията, отговорна за извършването на цялостната предварителна оценка на въздействието:

Име и длъжност: Емил Алексиев, директор на дирекция „Политика за потребителите“, Министерство на икономиката и индустрията

Дата: 26.11.2025 г.

Подпис: ...

X

ЕМИЛ АЛЕКСИЕВ

Директор на дирекция
„Политика за потребителите“